

M. Akif Aydın
Tufan Buzpınar
Erhan Afyoncu
Mehmet İpşirli
Kenan Yıldız
Zeynep Tarım
Azmi Özcan
Coşkun Yılmaz
İsmail Erünsal
Cengiz Tomar

BİLGE TARİH SOHBETLERİ

ÖMER BİLGEHAN
AYDIN

✕ @ / otukennesriyat

YAYIN NU: 2166
KÜLTÜR SERİSİ: 1159

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-787-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Ömer Bilgehan Aydın: 29 Şubat 1996'da İstanbul'da doğdu. Beş yaşındayken Duchenne Muscular Dystrophy (DMD) tanısı kondu. Rahatsızlığının doğal seyri içerisinde çok erken yaşta önce yürüme, sonra diğer kaslarını kullanma becerisini kaybetti. İlkokulda yaşadığı sosyal zorluklar yüzünden liseyi açıktan okudu. 29 Mayıs Üniversitesi Tarih Bölümü'nden "Fatih Sultan Mehmed'in Vakıf Gelirlerinin Timara Aktarılması" başlıklı bitirme teziyle mezun oldu. Aynı okulda tarih yüksek lisansına başladı. Engelli yaşamla ilgili panellere konuşmacı olarak katıldı. YouTube üzerinden futbol üzerine analiz ve söyleşiler yaptı. Kendi kanalı Bilge Tarih'i kurdu ve pek çok akademisyenle tarih söyleşileri yaptı. Yirmi altı yaşında hastalığına bağlı komplikasyonlar nedeniyle vefat etti.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	09
PROF. DR. M. AKİF AYDIN İLE OSMANLI HUKUKU HAKKINDA	11
PROF. DR. TUFAN BUZPINAR İLE FİLİSTİN MESELESİ VE HRİSTİYAN SİYONİZMİ HAKKINDA	43
PROF. DR. ERHAN AFYONCU İLE OSMANLI ORDUSU HAKKINDA	63
PROF. DR. MEHMET İPŞİRLİ İLE OSMANLI İLMİYESİ HAKKINDA	77
DOÇ. DR. KENAN YILDIZ İLE OSMANLI ARŞİVİ VE OSMANLI DÖNEMİNDEKİ YANGINLAR HAKKINDA	91
PROF. DR. ZEYNEP TARIM İLE OSMANLI'DA MİNYATÜR SANATI HAKKINDA.....	101
PROF. DR. AZMİ ÖZCAN İLE HİNDİSTAN HAKKINDA	115
DR. COŞKUN YILMAZ İLE SİYASETNAMELER HAKKINDA	131
PROF. DR. İSMAİL ERÜNSAL İLE OSMANLI'DA KÜTÜPHANECİLİK VE SAHAFLIK HAKKINDA.....	141
PROF. DR. CENGİZ TOMAR İLE UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI HAKKINDA.....	155

TAKDİM

Bilge Tarih Sohbetleri, çok zor yazıldı. Kas hastalığı sebebiyle Bilgehan, kısa ömrü boyunca sağlıklı bireylerin hayal dahi edemeyeceği pek çok zorluğa göğüs gerdi. Üniversite yıllarında durumu ciddileşmişti. Yardım olmaksızın ellerini kaldıramıyordu. Cep telefonuna, sağ işaret parmağıyla not alıyor; eve gelince uzun saatler çalışmak zorunda kalıyordu. Bitirme tezini de yine aynı parmakla kaleme aldı. Sanal bir klavyenin üzerinde fare imleciyle ağır ağır hareket ederek bir tez yazmanın ne kadar zaman alacağını herkes tahmin edebilir. Üstelik uzun süre dik duramadığı için sürekli yatıp dinlenmek zorunda kalıyor, hızı daha da düşüyordu. Yorulunca -şöyle bir çıkıp- yürüyemiyor, matbu bir kitabın sayfalarını çeviremiyor, burnunun ucu kaşındığında burnunu dahi kaşıyamıyordu. İşte Bilgehan bu şartlar altında, bir şeyler yapmak ve iz bırakmak için “Bilge Tarih” kanalını kurdu. Çok meraklı bir tarih öğrencisi olduğu için söyleşi yapacağı isimlerin -mübalâğasız- bütün makalelerini, kitaplarını, söyleşilerini tüketip sorularını öyle hazırladı. Pek çok hoca bana, “Yahu Bilgehan ne biçim soru hazırlamış! Kendi konuma şu kadar zaman hazırlanmak zorunda kaldım.” diye dert yanmıştı. Ben ve ailemizin diğer üyeleri bu çabaya bizzat şahit olduk. Ben doktoramı yaparken “Bilgehan, benimle ne zaman söyleşi yapacaksın?” dediğimde “Abi henüz doktor değilsin. Tezden sonra...” deyip beni reddetmişti. Bilge Tarih, onun en kıymet verdiği projesiydi. Hastalığının son aylarında sık sık kendini çekim yapmaya zorladı. Fakat bir türlü devam edecek gücü bulamadı.

Bu söyleşileri kitaplaştırma fikri Bilgehan’ın sağlığında ortaya çıktı. Programları gerçekten güzeldi, öğreticiydi;

PROF. DR. M. AKİF AYDIN İLE OSMANLI HUKUKU HAKKINDA

Ömer Bilgehan Aydın: Herkese merhaba. Yeni bir projeye, yeni bir heyecanla karşınızdayım. Osmanlı tarihi, Selçuklu tarihi, Bizans, Roma, hasılı aklınıza gelebilecek her türlü konuda çok değerli hocalarımla hasbihal edeceğiz. Bu konuklardan ilki kıymetli hocam, Osmanlı Hukukçusu Prof. Dr. M. Akif Aydın. Hocam, öncelikle davetimizi kırmayıp geldiğiniz için çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. M. Akif Aydın: Merhaba sevgili Bilgehan, seni tebrik ediyorum. İki sebepten tebrik ediyorum. Öncelikle mezun olduğun için... Gerçekten güzel bir üniversitenin çok kaliteli bir bölümünü, tarih bölümünü bitirdin. Senin okuma şartlarını en iyi bilenlerden birisiyim. Bu şartlarda büyük bir mücadele ortaya koyarak mezun oldun. Bu her türlü takdirin üzerinde. İkinci olarak da hem kendini hem de tarih meraklılarını yetiştirecek, bilgilendirecek böyle bir proje başlattığın için tebrik ediyorum. Bu projenin çok başarılı olacağını ümit ediyorum. Hayırlı, uğurlu olsun; bah-tın açık olsun.

Ömer Bilgehan Aydın: Sağ olun hocam, çok teşekkür ederim. Gerçekten sahasında kıymetli katkıları olan hocaları ağırlamak gibi bir hedefim var. Bu hocalarımızdan ilki de sizsiniz. Çok uzatmadan konuya girmek isterim. Öncelikle şunu belirtmem lazım ki gerçekten konuyu sınırlandırmak için çok uğraştım. Çok fazla konu vardı. Kitabınızı da oku-

PROF. DR. TUFAN BUZPINAR İLE FİLİSTİN MESELESİ VE HRİSTİYAN SİYONİZMİ HAKKINDA

Ömer Bilgehan Aydın: Bilge Tarih'ten herkese merhaba. Bu defa kıymetli hocam Prof. Dr. Tufan Buzpınar'ı ağırlıyoruz. Hocam, hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.

Prof. Dr. Tufan Buzpınar: Hoş bulduk, teşekkür ederim Bilgehan. Ben öncelikle seni tebrik etmek isterim. Program için gösterdiğin gayret, titizlik, çalışkanlık gerçekten takdire şayan. Üniversiteden yeni mezun olmuş genç bir meslektaşımız olarak bu kadar önemli isimlerin eserlerini okuyup, onları sohbeta davet edip, böyle can alıcı sorularla ağırlamak çok önemli bir başarı.

Ömer Bilgehan Aydın: Sizin gibi akademisyenleri ağırlamak benim için gerçekten onur verici. Beni kırmayıp söyleşimize katıldığınız için çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tufan Buzpınar: Memnuniyetle kabul ettim, mutlu oldum. Tebrik ederim.

Ömer Bilgehan Aydın: Sağ olun hocam. Dilerseniz sorulara başlayalım. Siz Filistin'deki Yahudi göçünden ve Yahudilerin çabalarından bahsediyorsunuz. Fakat son yıllardaki yayınlarınızda bu argümana Hristiyan Siyonizmini de eklediğinizi, hatta Hristiyanların faaliyetlerinin tesirini öne çıkarttığınızı görmekteyiz. Bu değişime sizi götüren şey neydi?

PROF. DR. ERHAN AFYONCU İLE OSMANLI ORDUSU HAKKINDA

Ömer Bilgehan Aydın: Bilge Tarih'ten herkese merhaba. Prof. Dr. Erhan Afyoncu hocamızla beraberiz. Hocamız sağ olsun, yoğun programında bize vakit ayırdı. Hocam hoş geldiniz, nasılsınız?

Prof. Dr. Erhan Afyoncu: Sağ ol teşekkür ederim, Bilgehan. Böyle genç tarihçilere biz daima zaman ayırırız. Bir de tabii Tokatlı olunca iki kere zaman ayırmamız gerekiyor.

Ömer Bilgehan Aydın: Hemşerilikten yani hocam?

Prof. Dr. Erhan Afyoncu: Sen tarihçisin. Meslektaşlık, hemşerilikten önce gelir.

Ömer Bilgehan Aydın: Teşekkür ederim hocam, dilerseniz sorulara başlayayım. Ben sizin harp tarihi ve Osmanlı'nın askerî yapısıyla ilgili çalışmalarınızı okudum. Şöyle bir soruyla başlamak isterim. Osmanlılar profesyonel ordu yapısına ilk olarak ne zaman kavuşmuştur?

Prof. Dr. Erhan Afyoncu: Türkler Osmanlı'dan önce de ordular ile temayüz etmiş bir millettir. Fakat burada ordunun temayüz etmesi, daha ziyade aşiret kuvvetleri ile oluyor. Osmanlı İmparatorluğu çok erken dönemden itibaren teşkilatlanıp profesyonelleşiyor. Orhan Gazi döneminde

PROF. DR. MEHMET İPŞİRLİ İLE OSMANLI İLMİYESİ HAKKINDA

Ömer Bilgehan Aydın: Merhaba efendim. Bu defa Prof. Dr. Mehmet İpşirli hocamı ağırlıyoruz. Sağ olsun bize vakit ayırdı. Hoş geldiniz hocam.

Prof. Dr. Mehmet İpşirli: Hoş bulduk. Böyle bir sohbet katılmak benim için büyük bir keyif. Çok teşekkür ederim.

Ömer Bilgehan Aydın: Sayın hocam, dilerseviz vaktinizi almadan konuya gireyim. Ben, sizin birçok makalenizi okudum. Onlardan birkaç soru çıkarttım. İlk sorum şöyle: Osmanlı ilmiyesini nasıl tanımlarız ve bu sınıfın mensupları kimlerdir?

Prof. Dr. Mehmet İpşirli: İlmienin tanımı oldukça net; gayet belirgin bir şekilde tarif etmek mümkün. Şöyle ki medrese eğitimi alıp, mezuniyet ve icazetten sonra Osmanlı İmparatorluğu'nda eğitim, yargı, din alanlarında görev üstlenen, ayrıca bürokraside bazı görevleri yürüten bir mesleğin mensuplarını ihtiva eder. Dolayısıyla bu tanımda üç temel unsur ortaya çıkıyor. İlki, bunların medrese mezunu olmaları. İkincisi, üç alanda tekel oluşturmaları. Üç alan diyoruz, nedir bunlar? 1- İmparatorluğun bütününe yayılmış olan yargı alanındaki tekelleri, 2- eğitim alanındaki yani medreselerdeki tekelleri, 3- belli başlı dinî görevler üstlenmeleriyle söz konu olan tekellik. Bunlar ilmienin

**DOÇ. DR. KENAN YILDIZ İLE
OSMANLI ARŞİVİ VE
OSMANLI DÖNEMİNDEKİ
YANGINLAR HAKKINDA**

Ömer Bilgehan Aydın: Merhaba efendim. Yine kıymetli bir hocamla beraberiz. Doç. Dr. Kenan Yıldız'la güzel bir sohbetimiz olacak. Hocam, öncelikle davetimizi kırmayıp geldiğiniz için çok teşekkür ederim.

Doç. Dr. Kenan Yıldız: Beni davet ettiğin için çok teşekkür ederim.

Ömer Bilgehan Aydın: Hocam, bugünkü programımızı ikiye ayırdım. İlk bölümde sizin asıl mesleğiniz olan arşivcilik hakkında ve ikinci bölümdeyse "1660 İstanbul Yangınının Sosyo-Ekonomik Tahlili" başlıklı doktora çalışmanız ve genel olarak İstanbul yangınları üzerine konuşmak istiyorum. Tabii sizin vakıfları çalıştığınızı biliyorum ama zamanımız sınırlı olduğu için, o mevzuyu başka bir zamanda konuşuruz diye ümit ediyorum. Hocam, temel bir soruyla başlamak istiyorum. Arşiv, tarih için neden önemli? Arşiv olmadan tarihçilik yapılamaz mı?

Doç. Dr. Kenan Yıldız: Arşiv ve tarih birbirini tamamlayan, besleyen iki ayrı dal gibi görülür her zaman. Yani arşiv olmaksızın tarih yazılır ama o çok öznel, kahramanlık hikâyelerinin anlatıldığı bir tarih olabilir. Tabii ki objektif

PROF. DR. ZEYNEP TARIM İLE OSMANLI'DA MİNYATÜR SANATI HAKKINDA

Ömer Bilgehan Aydın: Yine çok kıymetli bir hocamızla beraberiz. Benim üniversitede de hocam olan Prof. Dr. Zeynep Tarım. Sağ olsun bizi kırmayıp söyleşi teklifimizi kabul etti. Hocam davetimizi kırmadığınız için teşekkür ederim.

Prof. Dr. Zeynep Tarım: Merhaba Bilgehan. Öncelikle böyle güzel bir sohbet tertip ettiğin için tebrik ediyorum. Seninle yeniden görüştüğüm için ben de çok memnun oldum. Zaten çok iyi bir öğrenciydin, şimdi de iyi bir rehber olmuşsun. Başarılarının devamını diliyor, yeniden tebrik ediyorum.

Ömer Bilgehan Aydın: Çok teşekkürler hocam. Sizin dersiniz çok güzel, sürükleyici bir dersti. Minyatür tarihi olsun, diğer sanatlar olsun, bize çok şey anlattınız. Örneğin, Topkapı Sarayı'nı çok keyifle dinlemiştik. Dilerseniz başlayalım. Osmanlı döneminde minyatürlerde en çok hangi konular işleniyordu?

Prof. Dr. Zeynep Tarım: Her şeyden önce Osmanlılardaki minyatürler doğrudan doğruya Osmanlıların kendileri tarafından üretilmiş olan tek görsel kaynaklardır. Bunlar çok çeşitli konularda yapılıyor. Ama özellikle 16. yüzyılda Osmanlılarda daha çok devlet ve çevresinde gelişen hadiseleri, merasimleri, birtakım eylemleri minyatürleme, tasvir etme

PROF. DR. AZMİ ÖZCAN İLE HİNDİSTAN HAKKINDA

Ömer Bilgehan Aydın: Bilge Tarih'ten herkese merhaba. Prof. Dr. Azmi Özcan hocamızla beraberiz. Sağ olsun, bize değerli vaktini ayırdı. Hocam hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.

Prof. Dr. Azmi Özcan: Teşekkür ederim Bilgehan. Nazik davetin için çok mutlu oldum. İnsanın meslektaşlarıyla sohbet etmesi çok farklı bir keyif.

Ömer Bilgehan Aydın: Sağ olun hocam. Ben de açıkçası tarih sevdalılarına sizin gibi kıymetli hocalarımızın bilgilerini aktarmak istiyorum. Gayem budur. Hocam, dilerseniz hemen sorularıma başlayayım. Ben sizin daha çok Hindistan, Akdeniz ve Babürlüler ile alakalı çalışmalarınızı okudum. Yine Millî Mücadele Dönemi hakkında yaptığınız çalışmalara baktım. Ama daha çok Babürlüler tarihi üstüne kurguladım sohbetimizi. İlk soruyla başlayayım. İslam dini, Hindistan coğrafyasında ne zaman yayılmaya başlamıştır ve bu yayılış Hindistan'ı nasıl etkilemiştir?

Prof. Dr. Azmi Özcan: Teşekkür ederim. Tam da bım te- linden başladın. Bu ülkedeki tarih algısı ve tarih eğitimi- mizin bir parçası olarak, aşağı yukarı üniversiteden mezun oluncaya kadar gençler, Hindistan gibi Türkiye'nin neredey- se yedi-sekiz katı büyüklüğünde bir ülkede, bizim altı asır

DR. COŞKUN YILMAZ İLE SİYASETNAMELER HAKKINDA

Ömer Bilgehan Aydın: Merhaba. Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi ve İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürü Dr. Coşkun Yılmaz hocamla siyasetnameler hakkında konuşacağız. Hocam, hoş geldiniz.

Coşkun Yılmaz: Sevgili Bilgehan, öncelikle davetin için ben teşekkür ederim. Sen genç bir meslektaşım olarak sosyal medya aracılığıyla yaptığın işlerle tarih dostları için güvenilir bir liman oldun; bunu belirtmek isterim ve bundan dolayı da seni tebrik ederim. Çok kıymetli bir iş yapıyorsun.

Ömer Bilgehan Aydın: Çok sağ olun hocam. Sizden bu sözleri duymak gerçekten büyük onur.

Dr. Coşkun Yılmaz: Estağfurullah, bunlar benim iltifat etmek veya sizi teşvik etmek maksadıyla kullandığım cümlelerden ziyade inandığım ve paylaşmak istediğim fikirlerim.

Ömer Bilgehan Aydın: Teşekkür ederim. Hocam, ben sohbetimizi ikiye ayırdım. İlk bölümü, sizin de doktora teziniz olan siyasetnelere; ikinci bölümü ise sizin proje editörü olduğunuz kadı sicilleri ve İstanbul tarihine ayırdım. Dilerseniz ilk kısımla başlamak isterim. Bu soruları hazırlarken sizin çok değerli bir çalışmanızdan, makalenizden istifade ettim: “Osmanlı Siyasi Düşüncesi Kaynakları ile İlgili Yeni

PROF. DR. İSMAİL ERÜNSAL İLE OSMANLI'DA KÜTÜPHANECİLİK VE SAHAFLIK HAKKINDA

Ömer Bilgehan Aydın: Bilge Tarih'te yine çok kıymetli bir hocamla beraberim. Prof. Dr. İsmail Erünsal misafirimiz. Hocam hoş geldiniz, nasılsınız?

Prof. Dr. İsmail Erünsal: Hoş bulduk, teşekkür ederim Bilgehancığım. Haydi bakalım, iyi bir sohbet olur inşallah.

Ömer Bilgehan Aydın: İnşallah hocam. İlk soruyla başlayayım isterseniz. İnsanoğlu kitaplarla ilk ne zaman tanışmıştır?

Prof. Dr. İsmail Erünsal: Evet, bu çok genel bir soru. Önce şuradan başlayalım, kitaptan ne kastediliyor? Çünkü insanlığın çeşitli dönemlerinde bir sayfaya da, bir levha üzerine yazılan şeye de, tabletler üzerine yazılana da kitap denmiştir. Papirüse ve parşömene yazılan ve rulo hâlinde muhafaza edilen şeylere de... İnsanların çeşitli dönemlerinde farklı kitaplar var. Fakat biz bugün kitap deyince rulo değil de kodeksi anlıyoruz. Kodeks nedir? Kodeks, yazılı sayfaların iki kapak arasına koyulup bugünkü bildiğimiz şekilde kitap hâline getirilmesidir. Bu anlamda kitaplar ne zaman var olmuştur dersiniz buna cevap şöyle verilir: Miltattan sonra ikinci, üçüncü asırda Hristiyanlar daha ziyade kodeksi kullanmışlar. İslam geldikten sonra Müslümanlar

PROF. DR. CENGİZ TOMAR İLE UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI HAKKINDA

Ömer Bilgehan Aydın: Bilge Tarih'te yine kıymetli bir hocamızla beraberiz. Hocamız, Kazakistan Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Vekili Prof. Dr. Cengiz Tomar. Hoş geldiniz. Bu yoğun programınızda bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

Prof. Dr. Cengiz Tomar: Estağfurullah Bilgehan. Tabii ki sizlere her zaman vakit ayırırız.

Ömer Bilgehan Aydın: Sağ olun hocam. Sizin uzmanlığınız daha ziyade Memlûkler, Orta Doğu, Mısır. Hatta Yeditepe Yayınları'ndan çıkan bir kitabınız var: *Gelmeyen Arap Baharı*. Fakat dış politikayla alakalı da çok fazla çalışmanız bulunuyor. Onun için bugün güncel bir tartışma olan Ukrayna-Rusya savaşını konuşmak istiyorum sizinle. Arapça eğitiminizi Ürdün'de aldınız, Şam'da da hocalık yaptınız, Edinburgh'ta da bir müddet kaldınız. Bu farklı yerlerde, coğrafyalarda bulunmak size farklı bir bakış açısı kattı mı? Bilhassa dış politikayla alakalı fikirlerinize...

Prof. Dr. Cengiz Tomar: Tabii ki. Sadece kendi ülkenizde olduğunuz zaman, edindiğiniz bilgiler daha çok kitabî bilgiler... Yahut başkalarının anlattıklarına, gözlemlerine dayanan bilgiler. Ancak siz bizzat çalıştığınız toplumların içerisinde yaşadığınızda, onların sosyolojisini, dillerini, kül-